

Kasvun hitain vaihe on ohi

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että Suomen bruttokansantuote kasvaa tänä vuonna 1,9 prosenttia ja ensi vuonna 2,6 prosenttia. Nojautumme näin edelleen viime elokuussa esittämäämme arvioon siitä, että kesällä 2011 kärjistynyt Euroopan velkakriisi ei johda vuoden 2009 kaltaiseen taantumaa kehittyneissä maissa ja ettei Suomen kokonaistuotanto supistu tänä vuonna. Osin Yhdysvaltain ja Euroopan keskuspankkien voimakkaiden raha- ja rahoitusmarkkinainterventioiden ansiosta velkariisi alkoi laantua tämän vuoden alussa. Tätä käännettä selittää myös suhdannetilanteen omaehtoinen koheneminen erityisesti USA:ssa.

Palkansaajien tutkimuslaitos / Ennusteryhmä
Seija Ilmakunnas
Mari Kangasniemi
Markku Lehmus
Eero Lehto
Heikki Taimio

Ennuste on julkaistu 3.4.2012

Kehitys Euroopassa on varsin kaksijakoista. Finanssipolitiikkaansa voimakkaasti kiristäneet kriisimaat ovat taantumassa vielä ainakin tänä vuonna. Taluskehitys on selvästi parempaa Keski- ja Pohjois-Euroopan maissa. Suomen viennin suhteellisen vähäinen riippuvuus Etelä-Euroopan kriisimaista tekee mahdolliseksi sen, että kokonaistuotantomme kasvaa vuosina 2012 ja 2013 muuta Eurooppaa nopeammin.

Suhteellisen epävakaa tilanne Euroopan rahoitusmarkkinoilla ja finanssipolitiikan yliampuva kiristys velkakriisimaissa seurausvaikutuksineen muodostaa riskin Suomenkin lähivuosien talouskasvulle. Metsäteollisuuden ja elektroniikkateollisuuden vaikeudet ovat myös heikentäneet vientiämme ja siten laajemminkin kansantalouttamme. Kuitenkin pelko siitä, että Suomen teollisuus olisi rakenteellisesti niin

heikko, että vaihtotase olisi muodostumassa pysyvästi alijäämäiseksi, vaikuttaa ennenaikaiselta. Näköpiirissä oleva palvelutaseen trendinomainen parantuminen rajoittaa vaihtotaseen heikentymistä niin, että se on jo vuonna 2013 tasapainossa.

Suhteellisen voimakas kotimainen kysyntä ja julkisen talouden hidas kasvu lähes poistivat Suomen koko julkisen sektorin alijäämän jo viime vuonna. Valtionkin talouden alijäämä jäi ennakoitua huomattavasti pienemmäksi. Odotettavissa oleva kohtuullinen talouskasvu vuosiksi 2013–2015 sekä hallituksen vakauttamistoimet aikaansaavat julkiseen talouteen tuntuvaan ylijäämän, minkä vuoksi Suomen kestävyysvajeenkin voidaan sanoa olevan selvästi pienempi kuin mitä esimerkiksi valtiovainministeriö on toistaiseksi arvioinut.

Euroalueen velkakriisi on helpottamassa

Euroopan velkakriisi on jatkoa vuoden 2009 taantumalle. Kun julkinen sektori pehmeni yksityisen sektorin romahdusta, yksityisen sektorin velat alkoivat muuttua julkisiksi veloiksi. Niissä maissa, joissa vaihtotase oli alijäämäinen ennen vuosien 2008–2009 kriisiä ja joissa myös julkinen talous oli lähtökohtaisesti heikko, julkinen rahoitusaliijäämä kasvoi myös eniten. Tämän seurauksena pääomamarkkinoiden luottamus valtioiden kykyyn selviytyä veloistaan heikkeni jyrkästi. Tätä vaikutusta vain lisäsi se, että joissakin maissa yksityisen sektorin romahdus selittyi asuntoluottokuplasta. Valtion velkakriisiin joutuneita maita ovat Espanja, Irlanti, Italia, Kreikka ja Portugali. Tunnetusti Kreikan kriisi on syvin ja sen ratkaiseminen on vaatinut eniten tukea muilta euromailta, EU:lta ja IMF:ltä.

Kaikissa kriisimaissa finanssipolitiikkaa on kiristetty tuntuvasti, mikä supistaessaan kotimaista kysyntää on heikentänyt myös työmarkkinoita. Tiukan finanssipolitiikan seurauksena kauppa- ja vaihtotaseet ovat vahvistuneet merkittävästi lähes kaikissa kriisimaissa, ja esimerkiksi Kreikassa valtiontalouden alijäämä supistui tämän vuoden tammi-helmikuussa huomattavasti vuodentakaisesta. Myös Italian, Espanjan ja Irlannin julkinen talous on vahvistumassa. Sen sijaan Portugalissa julkinen talous on ainakin vielä toistaiseksi heikkenemässä. Kriisimaiden julkisen talouden tasapainottuminen sekä EKP:n toimet – erityisesti sen viime joulukuussa tekemä päätös alkaa myöntää pankeille 3 vuoden rahoitusta – on palauttanut pääomamarkkinoiden luottamusta erityisesti Italian ja Espanjan valtioiden kykyyn selviytyä veloistaan.

Euroalueen hallitusten päätökset nostaa Euroopan väliaikaisen vakausrahaston (ERVV) luotonantokapasiteetti 440 miljardiin euroon ja tukea sen avulla kriisimaita ovat myös osaltaan lievittäneet Euroopan velkakriisiä. Saksan hallituksen johdolla päätetyillä toimilla lisätä budjettikuria euroalueella on voinut olla samansuuntainen vaikutus. Tosin tässä yhteydessä sovit-

tu säätelymekanismi, johon sisältyy julkisen sektorin rakenteellisenkin alijäämän kontrolli, voi osoittautua hankalaksi toteuttaa ja jopa sellaiseksi, että se vaikeuttaa liiaksi järkevän suhdannevaihteluita tasoittavan finanssipolitiikan harjoittamista.

Siirtymistä pysyvään vakausmekanismiin (EVM) aikaistettiin ensi kesään. Pysyvän rahaston lainanantokapasiteetti on alun perin 500 miljardia euroa. Näillä näkymin siihen sisällytetään väliaikaisen mekanismin (ERVV) kautta kriisimaille myönnetty luotot niin, että sen laskennallinen luotonantokapasiteetti nousee noin 700 miljardiin euroon. Pysyvään mekanismiin ei tulla lisäämään ERVV:n käyttämätöntä luotonantovaraa, joten pysyvän rahaston todelliset resurssit jäävät kuitenkin pienemmiksi kuin mitä EU:n komissio ja IMF olisivat halunneet.

Euroopan kasvu hidasta vielä tänä vuonna

Jo finanssipolitiikan kiristämisen vaikutuksesta Euroalueen kriisimaiden kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna ja kasvaa ensi vuonna muuta Eurooppaa selvästi hitaammin. On huomattava, että esimerkiksi Ranskassa ja Hollannissa finanssipolitiikkaa on myös kiristetty tuntuvasti. Julkisen talouden säästöt ja verojen korotukset eivät voi olla hidastamatta talouskasvua laajemminkin Euroopassa. Välittömät kauppavirtavaikutukset esimerkiksi kriisimaista muihin maihin määräytyvät kuitenkin pitkälti eri maiden sijainnin perusteella. Niinpä kotimaisen kysynnän merkittävällä supistumisella kriisimaissa on huomattavasti suurempi negatiivinen vaikutus Ranskan ja Englannin vientiin kuin esimerkiksi Suomen ja Ruotsin vientiin.

Euroopan kasvu tasapainoilee tänä vuonna erisuuntaisten voimien puristuksessa: muun maailman kasvu, velkakriisin hillittäminen sekä eräiden maiden kuten Saksan suhteellisen hyvä työllisyystilanne tukee yksityisen kysynnän voimistumista.

Taulukko 1. Kansainvälinen talous.

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2011	2012e	2013e
Yhdysvallat	1,7	2,3	3,0
Eur-17	1,5	0,4	1,4
Saksa	3,0	1,2	2,0
Ranska	1,7	0,8	1,5
Italia	0,2	-0,8	0,5
EU27	1,5	0,6	1,6
Ruotsi	3,9	1,4	2,8
Iso-Britannia	0,8	0,8	1,5
Japani	-0,9	2,0	2,5
Venäjä	4,3	4,5	5,0
Kiina	9,2	8,3	8,7

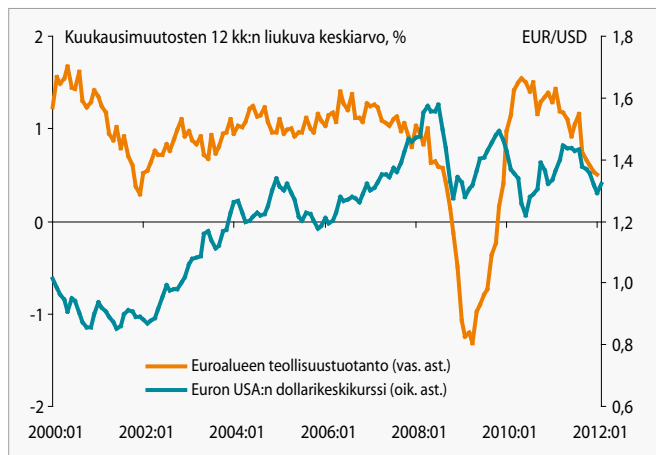
Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Finanssipolitiikan kiristys kriisimaissa ja myös esimerkiksi Ranskassa ja Hollannissa uhkaa latistaa orastavan nousun. Näiden voimien ristipaineessa kriisimaiden kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna, kun taas muut maat yltävät vaatimattomaan kasvuun. Euroopan velkakriisin kärjistyminen sellaisiin mittasuhteisiin, jotka veisivät myös luottokelpoisuudeltaan vahvat maat taantumaan, tuntuu epätodennäköiseltä. Tällainen kriisi ulottuisi jo koko maailmaan.

Euroalueen kokonaistuotanto supistui viime vuoden viimeisellä neljänneksellä 0,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä, mutta se kasvoi 0,7 prosenttia vuoden takaisesta. Luottamusindikaattoreiden mukaan euroalueen talustilanne ei ole enää juurikaan heikkenemässä, mutta toisaalta mitään nopeaa elpymistä ei niiden perusteella ole tulossa. Ensimmäiset tiedot talouskehityksestä tämän vuoden alkukuukausina viittaavat siihen, että euroalueen kokonaistuotanto olisi supistumassa vielä lisää. PT ennustaa, että euroalueen bkt kasvaa tänä vuonna 0,4 prosenttia ja ensi vuonna 1,4 prosenttia. Tämän arvion mukaan euroalueen kokonaistuotanto alkaa taas kasvaa jo tämän vuoden toisesta neljänneksestä lähtien. Arviota perustelemme Euroopan ulkopuolella tapahtuneella myönteisellä talouskehityksellä sekä Euroopan velkakriisin selvällä hellittämisellä, mikä näkyy muun muassa Italian ja Espanjan pitkien valtionlainojen korkojen tuntuvana laskuna. Koko EU-alueen kokonaistuotanto kasvaa tänä ensi vuonna 0,2 prosenttiyksikköä nopeammin kuin euroalueella.

Julkinen talous jarruttaa euroalueen kasvua etenkin tänä vuonna. Muu kotimainen kysyntä – yksityinen kulutus ja investoinnit – kasvaa tänä vuonna keskimäärin noin 0,5–1 prosentin vauhtia. Ensi vuonna sen kasvu kuitenkin vauhdittuu noin yhden prosenttiyksikön tämänvuotisesta. Ulkomaankauppa tukee euroalueen talouskasvua kumpanakin vuonna.

Kuvio 1. Euroalueen teollisuustuotanto ja euron dollarikurssi 2000:01–2012:02.

Lähde: EKP, Eurostat.

Jakaantuneen Euroopan Etelä on kriisissä

Euroopan talouskehitys on tänä ja vielä ensi vuonna verraten kaksijakoista. Kriisimaissa finanssipolitiikan tuntuva kiristymisen hidastaa kasvua. Vientimarkkinoiden kautta tämä latistaa myös muun Euroopan kasvua, mutta tästä huolimatta erot kasvuvauhdissa muodostuvat merkittäviksi. Espanjassa, Italiassa, Kreikassa ja Portugalissa kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna. Ensi vuonna enää Kreikan bkt on laskussa.

Saksassa finanssipolitiikan tiukalta kiristykseltä vältytään. Työllisyyden pysyminen hyvänä sekä palkkojen jopa muuta Eurooppaa nopeampi nousu tukevat yksityisen kulutuksen elpymistä. Osittain sijoittajavetoisen rakentamisen vilkastuminen lisää investointeja. Ennustamme Saksan kokonaistuotannon kasvavan tänä vuonna 1,2 prosenttia ja ensi vuonna 2,0 prosenttia. Tässä ennusteessa kasvu on nopeampaa kuin mitä useat saksalaiset tutkimuslaitokset ovat toistaiseksi arvioineet. Näkemyseron aikaansaa käsityksemme, jonka mukaan ulkomaankauppa tukee Saksan kasvua myös lähivuosina. Etelä-Euroopan vientimarkkinoiden supistumisen vastapainoksi Saksan teollisuus pystyy kuitenkin lisäämään vientiä tämän alueen ulkopuolelle, jossa kasvu kuitenkin jatkuu kohtalaisena.

Ruotsin kasvu hitaampaa kuin Suomessa

Ruotsin kokonaistuotannon kasvuvauhti laski jyrkästi viime vuoden lopulla, kun sen vienti tyrehtyi eurokriisin vaikutuksesta. Tästä huolimatta maan bkt kasvoi viime vuonna lähes 4 prosenttia. Talustilanteen heikentyminen viime kuukausina on jo heijastunut Ruotsin työmarkkinoille niin, että työttömyysaste oli tammi-helmikuussa jo Suomen tason yläpuolella. Ennustamme, että Ruotsinkin talous kääntyy uudelleen nousuun jo tämän vuoden toisella neljänneksellä. Sen bkt kasvaa tänä vuonna 1,4 prosenttia ja ensi vuonna jo 2,8 prosenttia.

Baltian maiden talouskasvu on tänä vuonna 2–3 prosenttia ja ensi vuonna tätä jo selvästi vauhdikkaampaa. Myös Tanskassa ja Puolassa kasvu on suhteellisen nopeaa. Euroalueen kriisimaiden lisäksi kasvu jää tänä vuonna verraten hitaaksi Hollannissa, Tshekissä ja Unkarissa.

Yhdysvalloissa käänne parempaan jo viime vuoden lopulla

Yhdysvaltain talouskasvu hidastui viime vuonna 3 prosentista 1,7 prosenttiin. Bkt:n kasvua pitivät yllä yksityinen kulutus, yritysten investoinnit sekä vienti. Asuntoinvestoinnit olivat vielä jäässä. Asuntokuplan puhjettua muutama vuosi sitten asunto-

jen hinnat ovat laskeneet jo vuoden 2004 tasolle, ja myyntiin on yhä tulossa runsaasti pakkolunastettuja asuntoja. Tämä hidastaa asuinrakentamisen vilkastumista.

Viime vuodenvaihteen molemmin puolin alkoi Yhdysvaltain taloudessa näkyä kasvun lievän nopeutumisen merkkejä. Kotitalouksien velat ja niiden korot ovat alentuneet niin, että velanhoitokulut suhteessa tuloihin ovat jo pudonneet normaalitasolle. Kotitalousluotot ovatkin taas alkaneet kasvaa samalla kun luottamusindikaattorit ovat parantuneet. Asuntorakentamisessa on jo kolmanneksen kasvua vuodentakaiseen verrattuna, ja koska taso on yhä alhainen, on kasvuvaraa paljon. Myös teollisuudessa näkymät ovat parantuneet ja investoinnit hyvässä vauhdissa, mutta viennin kasvu on hidastunut selvästi. Työllisten määrän kasvu on nopeutunut, joskin vielä toistaiseksi vain väestön suhteellisen nopean kasvun tahtiin. Niinpä havaitusta työttömyysasteen alenemisesta valtaosa selittyy osallistumisasteen alenemisellä. Ennustamme Yhdysvaltain talouskasvun kiihtyvän maltillisesti tänä vuonna 2,3 prosenttiin ja ensi vuonna 3 prosenttiin.

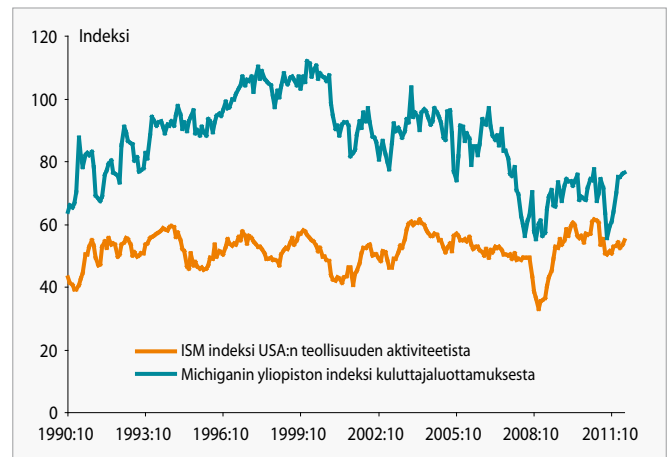
Yhdysvaltain talouskasvua tukee merkittävästi se, että keskuspankki Fed on ilmoittanut pitävänsä ohjaukskonsa nollan tuntumassa vuoden 2014 lopulle asti. Huomattava elvytysvaikutus on ollut lisäksi työnantajamaksujen alennuksen ja työttömyyskorvausten maksuajan pidennyksen jatkamisella kuluvan vuoden loppuun. Ennusteissa niiden oletetaan pysyvän voimassa myös 2013. Valtion budjetissa 2013 on myös jatkoa suurimmalle osalle aiemmista veronkevennyksistä. Presidentin ja kongressin vaalit marraskuussa saattavat muuttaa seuraavan vuoden talousnäkyviä tuntuvasti.

Kiinassa muutetaan kasvustrategiaa

Kiinasta tuli viime vuonna ostovoimakorjatuin bkt-luvuin mittattuna euroaluetta suurempi talous. Maan talouskasvu hidastui viime vuonna koko ajan ja jäi 9,2 prosenttiin. Kasvustrategiaa on päätetty muuttaa niin, että tavoite on hieman aiempaa alempi, 7,5 prosenttia, ja samalla painopistettä siirretään investoinneista kulutukseen, jonka bkt-osuus on viime aikoina vaipunut poikkeuksellisen matalalle tasolle, vain noin kolmanneksen. Tämä edellyttää palkkojen ja sosiaaliturvan huomattavaa nousua, mikä nakertaa maan vientiteollisuuden kilpailukykyä. Tuotantorakennetta ei voida uudistaa kovin nopealla aikataululla. Kasvustrategian muutos saattaa siis tietää ainakin tilapäisiä vaikeuksia.

Riskiä, että Kiinan kasvu hidastuu rajusti, ei voida sulkea pois, mutta sitä voidaan pitää verraten vähäisenä. Osittain itsehallinnolliset maakunnat ylläpitävät osaltaan nopeata kasvua. Niistä useilla kasvutavoitteet liikkuvat yhä 12–14 prosentin tasolla.

Kuvio 2. USA:n talouden indikaattoreita 1990:10–2012:04.

Lähde: ISM, University of Michigan.

Jos toisaalta talouskasvu uhkaksi hyytyä liikaa, on maan johdolla käytettävissään hyvin vahvoja elvytyskeinoja. Julkisia menoja on helppo lisätä. Keskuspankki kontrolloi valuuttakurssia, ja sillä on runsaasti liikkumavaraa niin ohjauksikon kuin pankkien reservivaatimusten ja muunkin ohjailun suhteen. Kiinan talouskasvun ennustetaan jäävän tänä vuonna 8,3 prosenttiin, mistä se vuonna 2013 nopeutuu 8,7 prosenttiin.

Japanissa valoa näkyvissä

Vuosi sitten tapahtuneet maanjäristys, tsunami ja ydinkatastrofi painoivat Japanin taantumaan; kokonaistuotanto aleni 0,7 prosenttia. Maan ydinvoimalat odottavat turvatarkastuksia, minkä takia kolmannes maan sähköntarpeesta joudutaan korvaamaan tuontienergialla ja säästöillä. Jälleenrakennusta hidastavat valtava jätemäärä ja työvoimapula. Selviä merkkejä paremmasta on kuitenkin jo näkyvissä: kuluttajien ja yritysten luottamus on ollut nousussa jo yli puoli vuotta ja työllisyyskin paranee. Viennin lasku on pysähtymässä. Japanin bkt:n ennustetaan yltävän tänä vuonna 2 prosentin ja ensi vuonna 2,5 prosentin kasvuun.

Kehittyvien maiden kasvu nopeutuu hieman

Tänä vuonna kehittyneiden maiden ostovoimakorjatun bkt:n osuus maailmantaloudesta putoaa jo alle puoleen. Kasvu on niitä paljon vauhdikkaampaa useissa kehittyvissä maissa, joista – Kiinan ohella – suurimmat ovat Japanin kokoiseksi jo yltänyt Intia sekä samankokoiset Brasilia ja Venäjä.

Kuten niin monissa muissakin maissa Intiassa kasvu hiipui selvästi viime vuoden loppua kohti ja jäi koko vuonna 7,3 pro-

senttiin. Taustalla oli viennin heikkous ja inflaation torjunta koronnostoilla. Kasvun arvioidaan edelleen hidastuneen alkuvuodesta, minkä jälkeen se piristyy uudelleen viennin elpyessä ja rahamarkkinoiden keventyessä. Sen ennustetaan kiihtyvän tämän vuoden 7 prosentista ensi vuoden 8 prosenttiin.

Venäjän kasvu nopeutui lähes 5 prosentin vauhtiin viime vuoden jälkipuoliskolla öljyn kallistumisen, kuluttajaluottamuksen ja poikkeuksellisen hyvän maataloussadon ansiosta. Alkuvuodesta kasvu näyttää hidastuneen hiukan, ja jatkossa maa tarvitseekin uusia nousun eväitä. Inflaation vaimennuttua 10 prosentin tasolta alle neljään prosenttiin on keskuspankilla varaa alentaa korkoja. Vasta valittu presidentti Putin antoi melko mitavia vaalilupauksia, joita toteutetaan vähitellen lähiaikoina. Valtion velka on hyvin pieni, ja odotettavissa onkin veronkevennyksiä, julkisen sektorin palkkojen ja eläkkeiden korotuksia sekä investointihankkeita. Kotimaisen kysynnän kasvu lisää voimakkaasti tuontia, mutta vaihtotaseessa ja valuuttavarannossa on tähän varaa. Maan talouskasvu vauhdittuu jatkossa hieman, tänä vuonna 4,5 prosenttiin ja ensi vuonna 5 prosenttiin.

Brasiliassa nähtiin viime vuonna kasvun selvä hiipuminen, ja se jäi koko vuonna 3,8 prosenttiin. Inflaation hidastuttua tavoitelyohyhykkeelleen, alle 6 prosenttiin, ohjauskorkoa on laskettu, mikä yhdessä valuuttamarkkinainterventioiden kanssa jarruttaa maan valuutan vahvistumista. Kasvu näyttääkin piristyvän hieman kuluvan vuoden aikana ja yltää 3,5 prosenttiin. Maailmantalouden mukana sen ennustetaan kiihtyvän 4,5 prosenttiin vuonna 2013.

Kaiken kaikkiaan nousevien ja kehittyvien talouksien kasvu jatkuu vahvana. Lähi-itä, Afrikka ja suurin osa Latinalaista Amerikkaakin ovat vielä suhteellisen pieniä tekijöitä, mutta Meksiko, Etelä-Korea, Indonesia ja Turkki yltävät jo samaan suuruusluokkaan kuin esimerkiksi Australia ja Kanada – ja ne kasvavat tuntuvasti nopeammin.

Raaka-aineiden hinnoissa nousua

Viimeksi kuluneen vuoden aikana monien keskeisten raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet selvästi. Nyt kun maailmantalouden kasvunäkymät ovat jonkin verran kirkastuneet, hinnat ovat jo kääntyneet varovaiseen nousuun, joka jatkuu pitemmän päällekin. Öljyn (Brent-laadun) hinta on jo alkuvuonna noussut runsaat 10 prosenttia viime vuoden keskimääräiseltä 111 dollarin tasolta. Euroissa nousu on ollut hieman suurempi, mutta kaiken kaikkiaan hintasokki on ollut selvästi pienempi kuin viime vuonna. Nousua ovat aiheuttaneet erityisesti Iraniin kohdistuvat sanktiot ja varautuminen niihin varastojen lisäämisellä. Merkittäviä riskitekijöitä ovat Iranin tilanteen kärjistymisen ja muut öljyn tarjontaa leikkaavat häiriöt eri maissa. Odo-

tamme, että öljyn hinta jää tänä vuonna keskimäärin hieman yli 120 dollarin tasolle. Ensi vuonna se voi alentua hieman, mikäli nykyisten poikkeustekijöiden vaikutus hiipuu.

Korot pysyvät matalina

Euroalueen kuluttajahintojen nousu hidastuu tänä vuonna 0,4 prosenttiyksikköä 2,3 prosenttiin ja ensi vuonna 2,0 prosenttiin. Inflaation hidastumista selittää ennen kaikkea odotettu öljyn hintakehitys. Näin ollen Euroopan keskuspankille ei näyttäisi syntyvän tarvetta muuttaa ohjauskorkoaan, joskin on otettava huomioon, että sen hieman ale kahden prosentin inflaatio-tavoite koskee 18–24 kuukauden aikaväliä, joka pian viittaa jo vuosiin 2014–2015. EKP:n rahapolitiikka on joka tapauksessa keveää ennustejakson aikana, joskin poikkeustoimista ollaan kuitenkin irtautumassa jo ensi vuonna. Tämä heijastuu korkoihin niin, että ne nousevat ”normaalimmalle” tasolle. Pitempiä korkoja nostaa myös näköpiirissä oleva ohjauskoron mahdollinen nosto vuodesta 2014 alkaen. Sitä mukaa kun talouskasvu vahvistuu, myös pelko inflaation riistäytymisestä vahvistuu. Tämä pelko on nostanut päätään jo Saksassa. Jos euroalueen talous kehittyy ennustettua paremmin, EKP:n koron nostot voivatkin alkaa jo ensi vuoden lopulla.

Euron arvo dollareissa heikkeni syyskuun ja tammikuun välisenä aikana yli 10 prosenttia, mutta sen jälkeen kurssi on noussut muutaman prosentin ja pysynyt hieman yli 1,30:n tasolla jo jonkin aikaa. Ennusteessa ei oleteta kurssin muuttuvan nykytasolta, sillä euroalueen kriisin odotetaan pysyvän hallinnassa. Muiden valuuttakurssien osalta on erityisen merkillepantavaa, että Kiina näyttää pysäyttäneen valuuttansa vahvistumiskehityksen nyt, kun sen ulkomaankaupan ylijäämä on sulanut. Ruotsin kruunu on pysynyt melko vahvana suhteessa euroon, ja aivan viime kuukausina Venäjän rupla on vahvistunut tuntuvasti.

Palvelutaseen ylijäämä tasapainottaa kauppataaseen alijäämää

Viime vuonna Suomen tavaroiden ja palvelusten vienti supistui 0,8 prosenttia. Vastaavasti tuonti pysyi lähes ennallaan. Tavaratuonti kasvoi tavaravientiä 4 prosenttiyksikköä nopeammin. Tämä sekä tuontihintojen vientihintoja noin 3,5 prosenttiyksikköä nopeampi nousu teki kauppataaseeseen noin miljardin euron alijäämän. Tilastokeskuksen ennakoarvion mukaan palveluiden tase olisi ollut vain 25 miljoonaa euroa ylijäämäinen, mutta Suomen Pankin tätä tuoreemman tilaston mukaan tuo ylijäämä olisikin ollut 926 miljoonaa euroa. Suomen Pankin

Taulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase.

	2011 Mrd. €	2011	2012e	2013e
		Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	191,6	2,9	1,9	2,6
Tuonti	75,9	0,1	3,0	5,4
Kokonaistarjonta	267,5	2,0	2,2	3,4
Vienti	74,9	-0,8	4,3	7,1
Kulutus	151,0	2,6	1,7	1,0
– yksityinen	105,3	3,3	2,2	1,3
– julkinen	45,7	0,8	0,5	0,4
Investoinnit	36,7	4,6	1,8	3,6
– yksityiset	31,9	5,0	2,5	4,5
– julkiset	4,8	2,4	-2,4	-2,6
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) ¹	4,9	0,3	-0,3	0,4
Kokonaiskysyntä	267,5	2,0	2,2	3,4

¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä bkt:hen.
Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

mukaan tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämä olisi ollut viime vuonna vain 189 miljoonaa euroa.

Koko viennin ja tuonnin kasvulukua pienensi joka tapauksessa palveluiden ulkomaankaupan tuntuva pudotus. Tosin Suomen Pankin lukujen valossa Tilastokeskuksen arvio, jonka mukaan palveluiden vienti supistui viime vuonna 8,6 prosenttia, korjaantunee ylöspäin noin -4 prosenttiin. Vaihtotase oli Suomen Pankin mukaan viime vuonna vajaat 1,3 miljardia euroa alijäämäinen. Sitä heikensi kauppataseen ohella tulonsiirtojen merkittävä alijäämäisyys.

Kansainvälisen talouden kasvun tasaantuminen ja lievä vauhdittuminen tänä vuonna vahvistaa viennin. Tavaratuonti kasvaa kuitenkin edelleen tavaravientiä nopeammin, ja tämän lisäksi vaihtosuhteemme heikkenee edelleen. Niinpä kauppataseen alijäämä kasvaa tänä vuonna runsaalla miljardilla eurolla 2,3 miljardiin euroon. Tämän vastapainoksi palvelutaseen ylijäämä kasvaa lähes 1,5 miljardiin euroon, kun ne poikkeukselliset tekijät, jotka supistivat palveluiden vientiä viime vuonna, väistyvät. Palvelutaseen vahvistuminen ja kauppataseen heikkeneminen heijastaa vientielinkeinojenkin palveluvaltaistumista. Tämän mukaan teollisten yritysten viennistä yhä suurempi osa voidaan luokitella uuden tiedon vienniksi, minkä lisäksi teollisuuteen kuulumattomien vientiin suuntautuneiden palveluyritysten osuus kokonaistuotannosta on selvässä nousussa.

Ensi vuonna talouden selvä elpyminen vientimarkkinoillamme voimistaa ulkomaankauppaamme lähes kaikilta osin. Sekä tavaroiden että palveluiden vienti kasvaa tuontia nopeammin, ja tavaravienninkin hinta nousee jo lähes yhtä paljon kuin tavaratuonnin hinta. Niinpä kauppataseen alijäämä supistuu va-

jaaseen 2 miljardiin euroon ja palvelutase ylittää jo 2 miljardia euroa. Ensi vuonna vaihtotase onkin jo niukasti, noin 200 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Tehdasteollisuus elpyy ensi vuonna

Suomen tehdasteollisuus kasvaa tänä vuonna 2 prosenttia ja ensi vuonna noin 4 prosenttia. Teollisuuden kasvua hidastaa ennen kaikkea paperiteollisuuden alaspäin suuntautuva trendi, vaikka alan tuotanto elpyy jo tämän vuoden aikana alkuvuoden matalista lukemista. Sen sijaan elintarviketeollisuus, jota vauhdittaa vienti Venäjälle, ja metallin jalostus, joka saa vauhtia kansainvälisen talouden elpymisestä, tukevat teollisuuden kasvua. Eurokriisin aikaansaama varovaisuus ja rahoituksen pullonkaulat ovat vähentäneet teollisia investointeja etenkin Euroopassa, mikä on hidastamassa kone- ja laitteollisuuden ja teknisten palveluiden nopeahkoa kasvua. Elektroteollisuudessa tuotannon kasvu pääsee parempaan vauhtiin vasta myöhemmin tänä vuonna, kun Nokia tuo uusia puhelimia markkinoille. Kemian teollisuus ja sähkölaitteiden valmistus kasvavat muuta teollisuutta jonkin verran nopeammin.

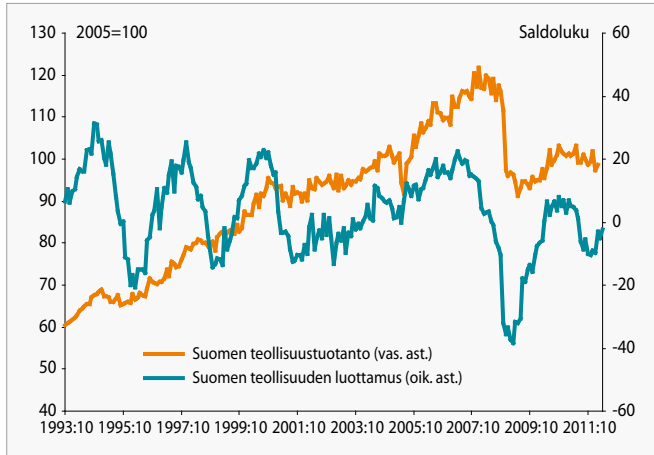
Sähkön ja lämmön tuotanto vauhdittuu tänä vuonna, kun raskas teollisuus elpyy ja sääoloihin liittyvien poikkeustekijöiden vaikutus pienenee. Rakentamisen vauhti hidastuu, mutta se kasvaa kuitenkin tänä vuonna vajaat 2 prosenttia ja ensi vuonna jo 4 prosenttia. Palvelutoimialoista kiinteistö- ja liike-elämän palvelut kasvavat suhteellisen vauhdikkaasti, tänä vuonna vajaat 3 prosenttia ja ensi vuonna jo 5 prosenttia. Kaupan ja kuljetusten kasvu hidastuu selvästi, ja julkiset palvelut eivät kasva ensi vuonna enää lainkaan.

Asuinrakentaminen hiljenee – muu rakentaminen kasvaa edelleen

Investointien kokonaismäärä kasvoi viime vuonna noin 4,6 prosenttia. Neljännesvuosittainen kasvu kuitenkin hidastui vuoden loppua kohden. Hiipuvat suhdanneodotukset tulevat vaikuttamaan myös kuluvan vuoden investointeihin, mutta vuonna 2013 niissä koetaan hieman piristävää kasvua.

Asuntorakentaminen jatkoi vuoden 2011 alussa nousua, mutta kasvuvauhti hiipui ja vuoden viimeisellä neljänneksellä asuinrakentamisen volyyymi laski jo hieman edellisen vuoden viimeiseen neljännekseen verrattuna. Asuinrakentamisen taso säilyi tänä vuonna liki ennallaan: volyyymiä ylläpitää korjausrakentaminen, vaikka uudisrakentaminen todennäköisesti supistuu. Muu talonrakentaminen kasvoi vielä viime

Kuvio 3. Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto Suomessa 1993:10–2012:04.

Lähde: Eurostat.

vuoden viimeisellä neljänneksellä, ja se jatkaa lievää kasvua kuluvana vuonna. Sekä asunto- että muu rakentaminen kasvavat ripeämmin ensi vuonna, asuinrakentaminen noin 3 prosentin ja muu rakentaminen noin 4,5 prosentin vuosivauhtia. Maa- ja vesirakennuksessa koettiin viime vuonna supistumista. Täksi ja ensi vuodeksi ennustamme kuitenkin noin 2,5 prosentin kasvua.

Kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat viime vuonna 12 prosenttia. Vuoden sisällä kasvu vahvistui loppuvuotta kohden. Epävarmat talousnäkyvät kuitenkin heikentävät näiden investointien kasvua voimakkaasti tänä vuonna: ennustamme niihin 3 prosentin reaalikasvua. Ensi vuonna paranevat näkyvät nostavat reaalisen kasvun neljään prosenttiin.

Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien määrän ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,5 prosenttia ja ensi vuonna 4,5 prosenttia. Julkiset investoinnit supistuvat tänä vuonna 2,4 prosenttia ja ensi vuonna 2,6 prosenttia lähinnä kuntien kireän taloustilanteen vuoksi.

Työllisyyden kasvu takkuu kuluvana vuonna mutta kiihtyy ensi vuonna

Työllisyys kasvoi viime vuoden aikana keskimäärin 1,1 prosenttia. Kuluvan vuoden tammikuussa työllisyys pysyi jotta-kin ennallaan ja kasvoi helmikuussa 1,3 prosenttia. Hidas kasvusta talouskasvusta johtuen työllisyyden kasvu on loppuvuonna ja ensi vuonna viime vuotta hitaampaa. Ennustamme, että kuluvan vuoden aikana työllisyys kasvaa keskimäärin 0,5 prosentin vauhtia. Vuonna 2013 kasvu piristyy hieman ja on keskimäärin 1 prosenttia. Työpaikkojen määräl-

lä mitattuna kasvu on tänä vuonna 12 000 työpaikkaa ja ensi vuonna 24 000 työpaikkaa.

Taantuman aikana tyypillisesti väestön työvoimaosuus laskee, koska vaille työtä jääneitä poistuu työvoimasta aktiivisen työnhaun loppuessa. Työtilanteen parantuessa työvoimaosuus yleensä jälleen kasvaa. Myös Suomen väestön ikärakenteen vanheneminen myötävaikuttaa työvoimaosuuden pienene- miseen, koska työvoimaosuus on kasvavissa vanhemmissa ikä- luokissa alempi. Viime vuonna työvoimaosuus pysyi muuttu- mattomana. Työllisyystilanteen hitaan paranemisen ja väestön ikääntymisen ansiosta suuria muutoksia työvoimaosuuteen ei ole odotettavissa lähitulevaisuudessakaan. Siten työvoima- osuus kasvaa tänä ja ensi vuonna 0,1 prosenttiyksikköä.

Työllisyyden ja työvoiman määrän muutosten yhteisvaiku- tuksesta työttömien määrä pysyy tänä vuonna ennallaan ja laskee ensi vuonna 15 000 henkilöllä. Työttömyysaste on tänä vuonna keskimäärin 7,8 prosenttia eli sama kuin viime vuonna ja laskee ensi vuonna 7,2 prosenttiin.

Nuorisotyöttömyys eli 15–24 -vuotiaiden työttömyys on ol- lut erityisen huolen aiheena vuoden 2009 talouskriisin jälkeen. Nuorten työttömyys kasvoi työvoimatutkimuksen mukaan voi- makkaasti vuonna 2009 ja vielä vuoden 2010 alkukuukausina, mutta se on sittemmin tasaantunut ja kääntynyt lievään las- kuun. Viime vuonna työllisten nuorten määrä kasvoi 3,6 pro- senttia ja nuorten työttömyysaste laski 1,3 prosenttiyksikköä edelliseen vuoteen verrattuna. Nuorisotyöttömyys on kuiten- kin edelleen selvästi korkeampi kuin ennen vuoden 2009 taan- tumaa. Nuorten työttömyysaste nousi tammikuussa hieman vuodentakaiseen verrattuna ja laski helmikuussa.

Työvoimatutkimuksen nuorisotyöttömyyslukujen tulkinta on sikäli ongelmallista, että osa työllisistä ja työttömistä nuo- rista on samanaikaisesti opiskelijoita. Hidas työllisyyden kas- vu kuitenkin vaikuttanee kuluvan ja ensi vuoden aikana myös nuorten työllistymismahdollisuuksiin, ja nuorille suunnatut toimenpiteet kuten yhteiskuntatakuun toteuttaminen ovat oi- keansuuntaisia.

Työn määrän sopeutuminen taloudessa tapahtuu paitsi työl- lisyyden myös työtuntien kautta. Tyypillisesti työtunnit sopeu- tuvat talouden käänneissä aluksi työllisyyttä enemmän, koska tunteja on helpompaa sopeuttaa kuin työllisten määrää. Niin- pä tuotannon kääntyessä taas kasvuun työtunnit myös alkavat nousta ennen työllisyyden laskua. Noususuhdanteen jatkuessa kehitys kääntyy niin, että työllisyys kasvaa hieman enemmän kuin työtunnit. Vuonna 2011 työtunnit kasvoivat vain hieman vähemmän kuin työllisyys eli 0,9 prosenttia. Työtuntien kasvua vähentävät tänä vuonna lomautukset ja ylityöiden vähenemi- nen. Tänä vuonna työtunnit kasvavat 0,2 prosenttia eli hieman hitaammin kuin työllisyys. Ensi vuonna ne lisääntyvät yhden prosentin ja näin samaa tahtia työllisyyden kanssa.

Talouden kasvu ja taantuminen tapahtuvat osittain myös tuottavuuden kasvun kautta. Tuottavuus kasvoi viime vuonna 2 prosenttia. Tänä vuonna tuottavuus kohenee 1,7 prosenttia bkt:n kasvaessa 1,9 prosenttia ja työtuntien 0,2 prosenttia. Vuonna 2013 tuottavuus kasvaa vastaavasti 1,6 prosenttia.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen talousennuste perustuu EMMA-mallin tuottamiin ennusteuriiin. Mallin antama bkt-ennuste on yhdenmukainen PT:n ennusteen kanssa.

Veronkorotukset vauhdittavat inflaatiota

Kuluttajahinnat kohosivat viime vuonna hieman hidastuvaan tahtiin, ja koko vuoden nousuksi jäi 3,4 prosenttia. Alkoholien, tupakan, ajoneuvojen, arpajaisen, makeisten, lehtien, parturi- ja kampaamopalveluiden sekä polttoaineiden verojen korotukset sekä asumisen ja ruuan kallistuminen ylläpitävät inflaatiota edelleen alkuvuodesta, mutta koko vuoden 2012 inflaatio on jäämässä noin puoli prosenttiyksikköä viimevuotista hitaammaksi. Ruuan, asumisen, liikenteen ja eräiden muiden tuoteryhmien hintojen nousu on hidastunut selvästi veronkorotuksista huolimatta. Ensi vuonna arvonnäköveron yhden prosenttiyksikön korotus nostaa kuluttajahintoja yhteensä runsaalla puolella prosenttiyksiköllä, mikä kääntää inflaatiovauhdin uudelleen nousuun, 3,2 prosentin tasolle.

Reaaliansioiden kasvu uhkaa hyytyä ensi vuonna

Viime vuonna palkansaajien reaaliansiot laskivat 0,6 prosenttia, kun hintojen nousuvauhti ylitti ansiokasvun. Vuosi oli poikkeuksellinen, sillä reaaliansioiden edellisestä laskusta ehti kulua liki 20 vuotta. Sopimuskorotusten perusteella ansiot nousivat keskimäärin 2 prosenttia ja ansiot kaiken kaikkiaan keskimäärin 2,7 prosenttia.

Syksyllä 2011 solmittu työmarkkinoiden kaksivuotinen raamisopimus on keskeisin tekijä kuluvan ja ensi vuoden ansiokasvun kannalta. Keskusjärjestöjen välisten neuvottelujen pohjalta syntynyt ratkaisu omaksuttiin kattavasti liittotason sovellutusten pohjaksi, ja palkansaajista yli 90 prosenttia on raamisopimuksen piirissä. Siihen liittyi myös hallituksen vastaantulo, joka piti sisällään muun muassa lisätarkistuksen valtion tuloveroasteikkoon ja yhteisöveron lisälennuksen. Sopimuksessa on määriteltäviä yhtäläisiä palkankorotusten kustannusvaikutus eri aloille, mutta liittotason sovellukset poikkeavat toisistaan esimerkiksi yleiskorotusten ja paikallisesti sovittavien erien painotuksessa. Kustannusraami ensimmäisen 13 kuukauden jakson osalta on 2,4 prosenttia ja seuraavan vuoden osalta 1,9 prosenttia. Luvut pitävät sisällään

Taulukko 3. Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2011	2012e	2013e
Työttömyysaste (%)	7,8	7,8	7,2
Työttömät (1 000)	209	209	194
Työlliset (1 000)	2 474	2 486	2 510
Työllisyysaste (%)	68,6	69,3	70,3
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	3,4	2,9	3,2
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	2,7	3,2	2,7
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot (%)	1,5	1,8	1,1
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	-0,8	-0,8	0,2
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	-1,0	-2,3	-2,0
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	-5,4	-4,5	-1,4
% BKT:sta	-2,8	-2,0	-0,6
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	-0,9	0,5	3,8
% BKT:sta	-0,5	0,2	1,8
Velkaantumistaso (Emu-velka)			
% BKT:sta	48,6	49,0	47,4
Veroaste, %	42,8	43,5	44,0
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	1,4	0,8	1,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	3,0	2,4	2,8

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

palkankorotusten vaikutusten lisäksi mahdollisten muiden työehtojen muutosten kustannusvaikutukset. Ansiokasvun vaikutusta myös vuonna 2012 maksettava kertaerä 150 euroa.

Kuluvana vuonna ansiot nousevat 3,2 prosenttia ja 2,7 prosenttia ensi vuonna. Inflaation pysytellessä kumpanakin vuonna kolmen prosentin tuntumassa polkee reaaliansiokasvun suurin piirtein paikallaan. Keskiansiot kasvavat kuitenkin verran nopeammin kuin ansiotasoindeksi. Rakenteellisenä tekijänä tähän vaikuttaa korkeampaa koulutusta vaativien tehtävien osuuden kasvu.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot jatkavat kasvuaan

Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot kasvoivat viime vuonna 1,5 prosenttia. Palkkasumma kasvoi nimellisesti liki 5 prosenttia, omaisuus- ja yrittäjätulot yhteensä liki 10 prosenttia ja sosiaalietuudet noin 3 prosenttia. Kotitalouksien verot li-

sääntyivät hieman niiden tuloja nopeammin ja myös kiihtynyt inflaatio hidasti ostovoiman kasvua.

Tänä vuonna palkkasumma kasvaa 3,9 prosenttia eli hieman hitaammin kuin viime vuonna. Ansiokehitys vauhdittuu jonkin verran, mutta palkansaajien työpanoksen lisäys jää selvästi viimevuotista vaisummaksi. Sosiaalietuuksien kasvua vauhdittavat muun muassa eläkeläisten lukumäärän kehitys ja sosiaaliturvan indeksitarkistukset, jotka kuluvana vuonna ylittävät ansiokehityksen. Omaisuus- ja yrittäjätulot kasvavat jatkossa hieman ripeämmin kuin työtulot. Kotitalouksien tulojen nimelliskasvu jatkuu näin liki yhtä suurena kuin viime vuonna. Välittömän verotuksen muutokset eivät juuri vaikuta ostovoimakehitykseen vielä tänä vuonna ja inflaatio hidastuu lievästi. Kotitalouksien reaali ostovoima kasvaa suurin piirtein samaa tahtia kuin viime vuonna, 1,8 prosenttia.

Vuosi 2013 tuo mukanaan hidastuvan ansioiden nousun ja kiristyvän verotuksen. Verotus kiristyy niin valtion kuin kuntien ansiotuloverotuksen osalta ja myös vakuutetun työeläkemarkut jatkavat nousuaan. Toisaalta työllisyys paranee enemmän kuin kuluvana vuonna ja palkkasumma kasvaa samaa tahtia kuin kuluvana vuonna. Kiristytävä verotus yhdessä uudelleen kiihtyvän inflaation kanssa vaimentaa kuitenkin ostovoiman kasvua. Käytettävissä olevat reaalitytulot kasvavat ensi vuonna hitaammin kuin kuluvana vuonna eli vain reilun prosentin.

Yksityisen kulutuksessa edelleen patoutuneita kysyntäpaineita

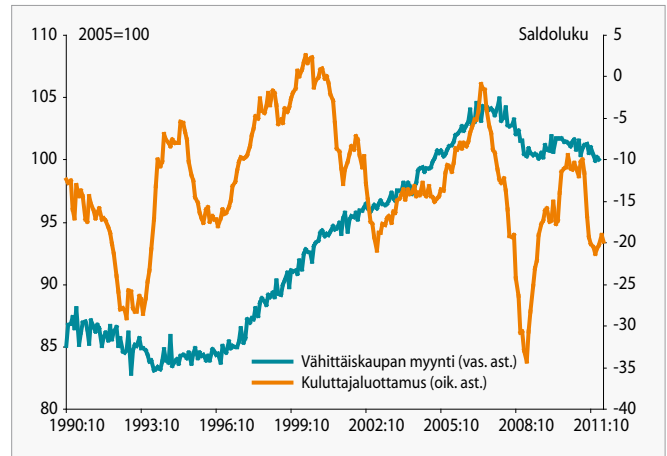
Yksityinen kulutus kasvoi viime vuonna vauhdikkaasti, 3,3 prosenttia. Kulutuksen kasvu oli selvästi ripeämpää kuin kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu. Säästämisaste laskikin samalla tuntuvasti eli reilusta 4 prosentista 1,5 prosenttiin.

Patoutuneet kulutustarpeet heijastuvat edelleen yksityiseen kulutukseen. Kotitalouksien ostovoima kasvoi jopa kriisivuonna 2009 ja on sen jälkeen noussut suhteellisen tasaisesti. Kulutus supistui selvästi talouskriisin aikana, mutta positiivinen ja tasainen kotitalouksien tulokehitys on antanut mahdollisuuden palauttaa tulojen ja kulutuksen suhdetta entiselleen.

Viime vuonna nopeimmin kasvoi kestävien kulutustavaroiden kulutus. Sekä puolikestävien tavaroiden että palveluiden kulutus lisääntyi niin ikään selvästi, mutta lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvoi vain vähän. Kulutustarpeita tyydytettiin näin ollen eniten niiden hyödykkeiden kohdalla, joiden kulutus supistui eniten vuoden 2009 taantuman aikana.

Ennustevuosina kotitalouksien ostovoiman kasvun arvioidaan jatkuvan ja keskimäärin päästään tulojen puolentoista

Kuvio 4. Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti euroalueella 1990:10–2012:04.

Lähde: Eurostat.

prosentin vuosikasvuun. Kehitys mahdollistaa sen, että kotitaloudet voivat edelleen lisätä kulutustaan. Kuluvaa vuotta koskevat tiedot kuluttajaluottamuksen paranemisesta ja kaupan ja palvelualojen suhdannenäkemyksistä ovat linjassa tämän arvioinnin kanssa. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan tänä vuonna 2,2 prosenttia ja ensi vuonna 1,3 prosenttia. Veronkiristykset vaikuttavat omalta osaltaan kulutuksen kasvun hidastumiseen. Säästämisaste laskee edelleen jonkin verran.

Valtion verotuotot kasvavat

Välillisiä veroja korotettiin tänä vuonna laajalla rintamalla: lehtitilaukset tulivat arvonlisäveron piiriin samalla kun valmistus-, auto- ja ajoneuvoverot nousivat. Valmisteverot kiristyivät tupakan, alkoholin, makeisten, jäätelön, virvoitusjuomien, polttonesteiden ja arpajaisten osalta. Autoveron tarkistus, jonka tarkoituksena on myös ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään suuntaan, astui voimaan huhtikuun alussa. Veronkiristysten ja veropohjan laajenemisen seurauksena välillisten verojen tuotto kasvaa tänä vuonna 7,8 prosenttia, joka tarkoittaa yli 2 miljardin tulonlisäystä valtiolle.

Välillisten verojen tuotto kasvaa myös ensi vuonna. Tähän vaikuttaa osaltaan hallituksen kehysriihessä tekemä päätös korottaa arvonlisäverokantoja prosenttilyksiköllä ensi vuoden alusta lähtien. Arvonlisäverokannan nousu lisää välillisten verojen kertymää noin 750 miljoonalla eurolla. Yksityisen kulutuksen arvon samalla kasvaessa valtion välillisten verojen kertymän ennustetaan lisääntyvän yhteensä 9 prosenttia ensi vuoden aikana.

Viime vuonna valtion keräämät välittömät verot lisääntyivät jopa yli 16 prosentin vauhtia. Palkkasumman kasvu ylläpitää tulo-verokertymää myös tänä vuonna samalla kun valtion veroperusteita tarkistetaan inflaation ja ansiotason nousun osalta. Lisäksi pääomatulojen verotuksen kahden prosenttiyksikön nousu, veron porrastus 50 000 euroa ylittävältä osalta ja listaamattomien yritysten osinkoverotuksen kiristyminen lisäävät valtion välittömiä verotuloja noin 230 miljoonalla tänä vuonna. Asuntolainojen korkovähennyksen supistaminen ja kotitalousvähennyksen pienentäminen lisäävät valtion verotuottoja noin 140 miljoonalla eurolla. Valtion yhteisöverotuottoa puolestaan kasvattaa kuntien saaman yhteisöverotulo-osuuden aleneminen viidellä prosenttiyksiköllä tänä vuonna. Toiseen suuntaan vaikuttaa yhteisöverokannan puolentoista prosenttiyksikön lasku. Yhtä kaikki valtion saamat yhteisöverotulot kasvavat ja sen saamat välittömät verotulot lisääntyvät 4,7 prosenttia tänä vuonna.

Vuosien 2013 ja 2014 osalta palkkaverotus kiristyy, sillä ansiotuloveroasteikon inflaatiotarkistukset jätetään tekemättä. Kiristuksen fiskaalinen vaikutus on yhteensä 800 miljoonaa euroa. Lisäksi hallitus kiristää yli 100 000 euroa vuodessa ansaitsevien ansiotuloverotusta ensi vuonna luomalla ansiotuloverotaulukoihin uuden veroluokan samalla kun yli miljoonan euron perintöjen verotusta nostetaan ja suurten eläkkeiden verotusta kiristetään vastaamaan palkkatulojen verotusta. Nämä solidaarisuusverot kasvattavat valtion verotuloja yhteensä 115 miljoonalla eurolla.

Verotuloja kasvattavat myös varainsiirtoveron korotus ja kilometrikorvausten tiukentaminen. Toisaalta verotukseen tehdään myös kevennyksiä, kun lisätään T&K-menojen verovähennysoikeutta ja määräaikaisia kasvukannustimia mm. nostamalla listaamattomiin pk-yrityksiin tehtävien sijoitusten hankintameno-olettamaa. Edellä mainitut päätökset yhdessä palkkasumman kasvun kanssa lisäävät valtion välittömien verojen kertymää yhteensä 8 prosenttia ensi vuonna.

Valtionosuudet kunnille kasvavat tänä vuonna 3 prosenttia. Ensi vuonna kuntien saamia valtionosuuksia karsitaan niin, että ne kasvavat enää 2,5 prosenttia tämän vuoden tasosta. Kaiken kaikkiaan nopeasti kasvavat verotulot ja suhteellisen hitaasti kasvavat menot parantavat valtion rahoitusasemaa huomattavasti ennusteperiodilla. Valtion EDP-alijäämän ennustetaan supistuvan viime vuoden 5,4 miljardista eurosta 4,0 miljardiin tänä vuonna ja 1,4 miljardiin ensi vuonna.

Kunnat haastavassa tilanteessa

Palkkasumman kasvu ja veroäyrin nostot useassa kunnassa kasvattavat kuntien tuloverokertymää tänä vuonna. Toisaalta kuntien saama osuus yhteisveroista pienenee viisi prosent-

tiyksikköä viime vuoteen nähden. Yhteensä kuntien saamat välittömät verot kasvavat tänä vuonna 3,8 prosenttia. Valtion säästötoimet kiristävät kuntataloutta tänä ja ensi vuonna: tänä vuonna toteutetaan 631 miljoonan euron leikkaus kuntien valtionosuuksiin, ja lisäksi viimeisimmässä kehysriihessä tehdyt päätökset supistavat kuntien saamia valtionosuuksia ensi vuodesta lähtien asteittain niin, että niiden taso on 520 miljoonaa alempana vuonna 2015. Monet kunnat reagoivatkin kiristykseen veroprosenttiaan nostamalla: kuntien keskimääräisen tuloveroprosentin ennustetaan nousevan 0,15–0,20 prosenttiyksikköä ensi vuonna. Lisäksi kunnat pyrkivät kasvattamaan tulojaan kiinteistöveroprosentin nostoilta. Kaiken kaikkiaan työtuntien kasvu ja verojen korotukset kasvattavat kuntien saamia välittömiä veroja 5,1 prosenttia ensi vuonna.

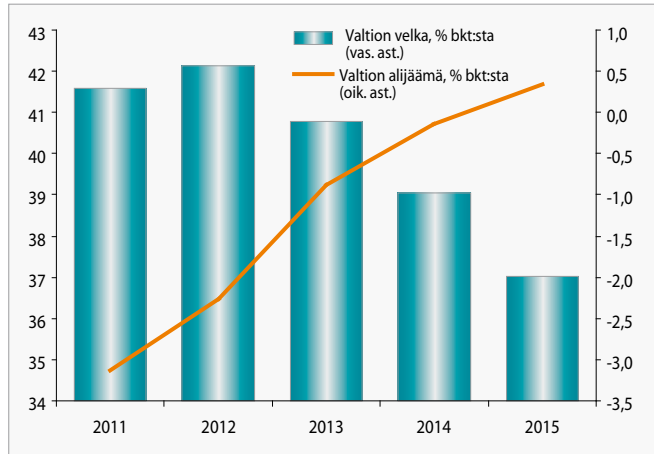
Työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen saamat sosiaaliturvamaksut kasvavat tänä vuonna 5,5 prosenttia ja ensi vuonna 5,6 prosenttia. Maksutuloja kasvattavat palkkasumman kohtuullinen kehitys ja niin sanotussa sosiaalitusossa sovitut työeläkemaksujen 0,4 prosenttiyksikön suuret korotukset kummallekin vuodelle. Toisaalta työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotukset lisäävät menoja tänä vuonna. Lisäksi inflaatiosta johtuvat eläkkeiden korkeat indeksikorotukset kasvattavat työeläkelaitosten menoja tuntuvasti niin tänä kuin ensi vuonna. Niinpä työeläkelaitosten ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyy lähes vakioisella tasolla bkt:een nähden kumpanakin ennustevuonna.

Julkisyhteisöt ylijäämäiseksi jo tänä vuonna

Veroaste nousee tänä vuonna 0,6 prosenttiyksikköä välillisen verotuksen kiristymisen ja sosiaaliturvamaksujen korotusten seurauksena. Ensi vuonna veroaste nousee edelleen, kun sekin välillinen että välitön verotus kiristyy. Ensi vuoden veroaste onkin jo 44,0 prosenttia, mikä on melkein prosenttiyksikön viime vuoden veroastetta korkeampi. Toisaalta julkisten menojen suhde bkt:hen alenee kumpanakin vuonna, kun nimellinen bkt kasvaa selvästi julkisia menoja nopeammin. Julkisten menojen osuus bkt:sta laskee 54,1 prosentista 53,7 prosenttiin tänä vuonna ja 52,6 prosenttiin ensi vuonna.

Koko julkisen sektorin rahoitusasema paranee ja muodostuu jo tänä vuonna lievästi ylijäämäiseksi. Ensi vuonna julkisen sektorin rahoitusasema paranee edelleen, mikä on seurausta ennen kaikkea valtion rahoitusaseman kohentumisesta. Ensi vuonna valtion alijäämä painuu jo alle yhteen prosenttiin suhteessa bkt:een samalla, kun koko julkisen sektorin ylijäämä on 1,8 prosenttia bkt:sta.

Kuvio 5. Valtion rahoitusjäämä ja velka 2011–2012, milj. euroa (ilman Swap-korjauksia).

Lähde: Tilastokeskus.

Hallituksen finanssipolitiikka

Suomen hallituksen finanssipolitiikka on muotoutumassa suhdanteita myötäileväksi, mikä selittyy hallitusohjelman valtion alijäämälle ja velalle asetetuista tavoitteista sekä Saksan johdolla omaksutusta budjettikuria korostavasta linjasta, jossa kontrolloidaan myös julkisen sektorin rakennejäämää. Myös ylikorostunut pelko siitä, että Suomen valtion luottolukitus laskisi, vaikuttaa finanssipolitiikan linjauksiin.

Tuoreessa kehysmenoja ja verotusta koskevassa päätöksessään hallitus on alustavasti ilmoittanut kiristävänsä veroja 1,5 miljardilla eurolla ja karsivansa menoja 1,2 miljardilla eurolla. Merkittävimmät veropäätökset ovat arvonlisäveron yhden prosenttiyksikön nosto ensi vuoden alusta sekä päätös jättää ansiotuloverotuksen inflaatiotarkistus toteuttamatta vuosina 2013 ja 2014. Koska verotuksen kiristys supistaa ainakin väliaikaisesti veropohjaa, on näiden päätösten todellinen vaikutus veron tuottoon ilmoitettua pienempi.

Muita merkittäviä uusia verokorotuspäätöksiä ovat varainsiirtoveron korottaminen sekä suurituloisten palkansaajien ja eläkeläisten niin sanottu solidaarisuusvero. Kaiken kaikkiaan edellä mainitut veronkiristykset lisäävät laskennallisia verotuloja noin 1,8 miljardilla eurolla. Toisaalta yritysten t&k-menojen verovähennykset sekä määräaikaiset kasvukannustimet keventävät verotusta vajaalla 300 miljoonalla eurolla. Pienituloisten työtulovähennyksen sekä perusvähennyksen korotukset keventävät lisäksi verotusta 65 miljoonalla eurolla. Näin ollen veroperusteiden muutokset lisäisivät verotuloja lähes 1,5 miljardilla eurolla annetuilla veropohjilla.

Tulonjakovaikutuksiltaan veroratkaisu vaikuttaa ennakoarviointien mukaan neutraalilta, mikä on myönteistä kiristys-

toimien yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta. Valtion ansiotuloverotuksen kiristäminen suurimpien tulojen osalta myös palauttaa verotukseen progressiivisuutta. Vuosien mittaan se on olennaisesti heikentynyt, kun kunnallisen ansioverotuksen osuus on kasvanut ja valtion tuloverotuksen osuus vastaavasti laskenut. Ilman samanaikaisesti toteutettua pääomatuloverotuksen progressiivisuuden lisäystä ratkaisu kuitenkin lisää eroa suurten ansiotulojen ja vastaavien pääomatulojen verotuksessa.

Mittavimmat verotuksen kiristykset toteutetaan kehyskauden alussa vuonna 2013, jolloin veronkiristysten yhteenlaskettu vaikutus on jo yli miljardi euroa. Hallitus halunnee antaa muun muassa luottoluokittajille näyttöä päätöksentekokyvystä ja siitä, että se pitää kiinni hallitusohjelmaan kirjatusta tavoitteista. Veronkiristysten etupainotteinen toteutus merkitsee samalla kuitenkin leikkausta kotitalouksien ostovoimaan vuonna 2013, jolloin myös reaaliensioiden kehitys näyttää muutoinkin polkevan paikallaan. Riskinä on tällöin se, että kotimainen kysyntä jää vaisuksi tilanteessa, missä kansainvälisen talouden vetoavun voimaan liittyy vielä huomattavaa epävarmuutta.

Hallitus on myös päättänyt jatkaa vuosina 2014 ja 2015 käytäntöä, jossa kuntien osuus yhteisöverotuotoista on korotettu 27,87 prosenttiin aiemmasta 22,87 prosentista. Tämä päätös vähentää valtion verotuloja yli 260 miljoonalla eurolla. Tältä osin valtion verotulojen menetyksissä ei ole kyse yritysten tai kotitalouksien veroperusteiden muuttamisesta vaan puhtaasti valtion ja kuntien välisestä tulonsiirrosta. Nämä päätökset siten lisäävät valtion menoja vajaan 300 miljoonaa euroa niin, että ilmoitetut 1,2 miljardin euron menoleikkaukset pienentyvät runsaaseen 900 miljoonaan euroon. Alustavien tietojen perusteella näyttää siltä, että menoleikkaukset ajoittuvat suurimmalta osin vuoteen 2015, merkittävilta osin myös vuoteen 2014, muttei juuri lainkaan ensi vuoteen.

Koska hallituksen ei voida olettaa jatkossakaan ummistavan silmiään siltä, miten valtiontalous ja toisaalta työllisyys kehittyy, voidaan olettaa, että vuosien 2014 ja 2015 menoleikkaukset ovat ehdollisia. Alustavasti näyttää siltä, että valtiontalouden alijäämä olisi pienentymässä ja toisaalta valtion velan bkt-osuus olisi alenemassa siinä määrin, ettei vuosien 2014 ja 2015 menoleikkauksia tarvitse tehdä hallitusohjelman perusteella. Tässä ohjelmassahan on edellytetty, että valtion velan bkt-osuus kääntyy laskuun ja valtiontalouden alijäämä supistuu alle yhteen prosenttiin bkt:sta vaalikauden aikana. Hallitusohjelmaan sisältyy myös kohta, jonka mukaan parantuneesta fiskaalisesta asemasta enintään 30 prosenttia voidaan käyttää menolisäyksiin hallituksen strategisten päämäärien mukaisesti, mikäli valtion velan bruttokansantuoteosuus kääntyy selkeään laskuun ennen vuotta 2015.

Taulukko 4. Julkisyhteisöjen alijäämä 2011–2015.

Nettoluotonanto	2011	2012	2013	2014	2015
Valtio	-6 004	-4 526	-1 856	-300	805
Kunnat	-833	-892	-754	-731	-723
Työeläkelaitokset ja sosiaaliturva- rahasotot	5 301	5 407	5 894	6 374	6 373
Julkisyhteisöt yhteensä	-1 536	-11	3 283	5 343	6 455

¹ Perustuu PT:n kansainvälisen talouden ennusteeseen ja pitää sisällään PT:n julkisen talouden kehitysarvion.

Lähde: Palkansaajien tutkimuslaitos.

Taulukon 4 vuoteen 2015 ulottuvassa laskelmassa julkisen talouden rahoitusjäämistä ja valtion velasta on otettu huomioon hallituksen maaliskuisen kehysriihen sopeuttamispäätökset. Lisäksi on oletettu, että bkt kasvaa 2,8 prosenttia vuonna 2014 ja 2,5 prosenttia vuonna 2015. Tiukka menotalous yhdessä verotulojen kohtuullisen kehityksen kanssa kääntää koko julkisen sektorin ylijäämäiseksi jo ensi vuonna. Valtiontaloudenkin alijäämä supistuu vauhdilla ja valtion bruttovelan suhde bkt:een alenee koko ajan.

Jos valtiontalouden rahoitusjäämä olisi 3 miljardia euroa pienempi kuin oheisessa taulukossa esitetty arvio, valtiontalouden alijäämän suhde bkt:een nousisi yhteen prosenttiin. Vielä tuolloinkin valtiontalouden alijäämä juuri ja juuri täyttäisi hallitusohjelman vaatimukset. Olisihan valtion velankin bkt-suhde vielä tuolloin aleneva. Näin laskien valtiontalouden sopeuttamisvara olisi 3 miljardia euroa, josta hallitusohjelman nojalla 30 prosenttia eli 900 miljoonaa euroa voitaisiin käyttää valtion menojen lisäykseen. Tämän mukaan kehysriihessä päätetty menojen lisäkiristys 900 miljoonalla eurolla voitaisiin kumota.

On huomattava, että menokehysten näennäisestä tiukkuudesta huolimatta niitä on muutettu tarpeen mukaan. Niinpä maaliskuisesa kehyspäätöksessään hallitus päätti jopa nostaa aiemmin sovittuja menokehysjä 0,5 miljardilla eurolla.

Tulkinnasta riippuen menojen leikkaukset ovat siten nollasta runsaaseen 900 miljoonaan euroon. Ainoastaan jos kansainvälinen talous joutuu uuteen syvään kriisiin, voi (hallitusohjelman nojalla) tulla tarve suurempiin menoleikkauksiin.

Parhaimmillaan finanssipolitiikan pitäisi tasoittaa suhdannevaihteluita. Tässä suhteessa tehdyt vakauttamispäätökset voivat tulla ongelmaksi. Jos kansantalous kehittyy selvästi heikommin kuin mitä PT ennustaa, voidaan joutua turvautumaan keinoihin, jotka syventävät taantumaa lisää. Jos taas suhdanteet kehittyvät odotettua selvästi paremmin, on vaarana, että hallitus tarpeettomasti jättää menosäästöt (tai vaihtoehtoisesti uudet veronkiristykset) tekemättä ja jättää näin käyttämättä tilaisuuden vahvistaa julkista taloutta ja pienentää sen pitkän aikavälin kestävyysvajetta heikentämättä työmarkkinoita. Mutta todennäköisimmässä tilanteessa hallituksen pitäisi tinkiä menosäästöistä ja vahvistaa työllisyyttä, koska vahva valtiontalous antaa siihen mahdollisuuden. ■

Uudistusten johdosta työurat pitenevät myös ”keskeltä”

Valtiontalouden kehysratkaisussa ja työmarkkinajärjestöjen työuraspimuksessa sovittiin lisäselvitysten ohella useista jo lähivuosina voimaan tulevista uudistuksista työttömyysturvaan ja eläkejärjestelmään.

Työurakeskustelussa on tyypillisesti rajauduttu työuran loppuun ja eläkkeiden ikärajoihin. Kuitenkin myös rakennetyöttömyyteen ja työnteon kannustimiin liittyvät uudistukset vaikuttavat työurien pituuteen. Niiden vaikutukset toteutuvat työurien ”keskeltä” ja heijastuvat työttömyysjaksojen määrään ja kestoon sekä työtuntien määrään. Nuorisotyöttömyyttä lukuun ottamatta keinot työttömyyden alentamiseksi ovat viime vuosina saaneet vähän huomiota osakseen. Uudet ratkaisut ovat tervetullut lisä työurien pidentämisen keinovalikoimaan.

Talousteorian mukaan työnhakijat punnitsevan työn vastaanottamisen hyötyjä ja kustannuksia: korkea työttömyysturva vähentää kannustimia ottaa vastaan työtä, ja turvan kesto vaikuttaa myös työttömyyden kestoon. Työnhakija ottaa kuitenkin huomioon myös sen, että työn vastaanottaminen parantaa tulevaa sosiaaliturvaa ja työmahdollisuuksia jatkossa. Työttömyysturvan mahdollinen riippuvuus kotitalouden muista tuloista vaikuttaa myös työnteon kannustimiin: työllistymisestä saatava lisätulo pienenee, jos toisen puolison työttömyysturva pienenee kumppanin työllistyessä.

Hallituksen esityksen mukaan työmarkkinatuen tarveharkinta lopetetaan puolison tulojen osalta, mikä poistaa edellä kuvattuja kannustinongelmia. Työurasopimuksen mukaan ansioturvaa muutetaan siten, että sen työssäoloaika lyhenee kahdella kuukaudella 6 kuukauteen. Lyhyempi työssäoloaika lisää kannustimia hankkia ja ottaa vastaan myös lyhyitä työsuhteita, koska ne parantavat tulevaa työttömyysturvaa. Oikeus ansioturvaan jo lyhyemmän työssäolon jälkeen voi kuitenkin lisätä ja pidentää työttömyyskausia niiden osalta, jotka vanhassa järjestelmässä eivät vielä olisi olleet oikeutettuja perusturvaan korkeampaan ansioturvaan.

Ansioturvan pituus on uudistusten jälkeen myös riippuvainen työnhakijan aktiivisuudesta. Jatkossa ansioturvan kesto lyhenee 400 päivään, mikäli työtön kieltäytyy aktivointitoimenpiteistä. Tämä lyhentää työttömyysjaksojen kestoja erityisesti pitkien työttömyysjaksojen kohdalla. Alle kolmen vuoden työhistorialla työttömyysturvan kesto lyhenee joka tapauksessa 400 päivään ja aktiivitoimista kieltäytyvän kohdalla 300 päivään, mikä myös lyhentää keskimääräisiä työttömyyden kestoja.

Uudistukset edellyttävät lisäksi työttömille suunnattujen aktivointitoimenpiteiden kasvattamista ja lisävelvoitteita työvoimahallinnolle. Myös tällä on merkitystä rakennetyöttömyyden alentamisen kannalta, sillä tähän mennessä erityisesti ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät ovat jääneet näiden toimenpiteiden ulkopuolelle lähes kokonaan. Toimiva uudistus siis viime kädessä edellyttää työttömyysturvan ja aktiivisen työvoimapolitiikan kehittämistä kokonaisuutena.

Työurien loppupäätä koskevien uudistusten kannalta suurin vaikutus on aikaisempien tutkimusten perusteella arvioituna ns. työttömyysputken alarajan nostolla 59 ikävuoteen. Työttömyysputki on kannustanut siihen, että irtisanomiset ovat kohdistuneet ikääntyneisiin työntekijöihin. Kyyrän (2010) tulosten mukaan työttömyysputken alarajan nosto yhdellä vuodella pidentää keskimääräistä työssäoloaika vain 0,8 kuukaudella. Ilmeisesti uusilla työttömyysputken ikärajojen korotuksilla onkin aiempaa pienempi vaikutus työuriin. Vaikka yksittäisen korotuksen merkitys on suhteellisen pieni,

on eri aikoina toteutetuilla ikärajojen korotuksilla kokonaisuutena merkitystä (Jauhiainen ja Rantala 2011). Työttömyysputken uudistuksiin liittyy myös työntäjän omavastuun korotus.

Lisäksi työurasopimuksen mukaan varhennettu vanhuuseläke poistetaan ja osa-aikaeläkkeen ikäraja nostetaan 61 vuoteen. Viime vuonna varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyi vain muutamia tuhansia henkilöitä, ja näin ollen heidän työskentelynsä 63-vuotiaaksi olisi vaikuttanut keskimääräiseen työuran pituuteen suhteellisen vähän. Tutkimukset eivät ole antaneet ainakaan vahvaa näyttöä osa-aikaeläkkeen työuria pidentävästä vaikutuksesta, ja kustannusten näkökulmasta se on osoittautunut kalliiksi keinoksi työurien pidentämisessä. Ikärajan myöhentämisen vaikutukset eläkkeellesiirtymisiään odotteeseen lienevät vähäisiä, mutta uudistuksella on kuitenkin ikääntyneiden työpanosta kasvattava vaikutus.

Ikärajamuutosten seurauksena esimerkiksi 50-vuotiaan odotettu jäljellä oleva työura on pidentynyt merkittävästi. Tällä muutoksella on ainakin ajan myötä ikääntyvien työllistymismahdollisuuksiin positiivinen vaikutus, koska työvoimaa palkkaavan yrityksen kannalta jäljellä olevan työuran pituus on keskeinen rekrytointipäätökseen vaikuttava tekijä (Ilmakunnas ja Ilmakunnas 2011). Tämä rekrytointivaikutus omalta osaltaan pidentänee työuria, vaikkakaan ei kovin nopeasti.

Työmarkkinajärjestöt ovat arvioineet ratkaisujen pidentävän työuria noin vuodella. Jotta tämä saavutettaisiin, myös päätettyjen aktivointitoimien ja laadullisten työelämän parannusten tulisi olla varsin tehokkaita.

KIRJALLISUUS

- Ilmakunnas, P. ja Ilmakunnas, S. (2011), Hiring older employees: Do incentives of early retirement channels matter?, PT Työpapereita 268.
- Jauhiainen, S. ja Rantala, J. (2011), Ikääntyvien työttömyys ja työttömyysputki, ETK:n Raportteja 03/2011.
- Kyyrä, T. (2010), Early retirement policy in the presence of competing exit pathways: Evidence from policy reforms in Finland, VATT Working Papers 17.